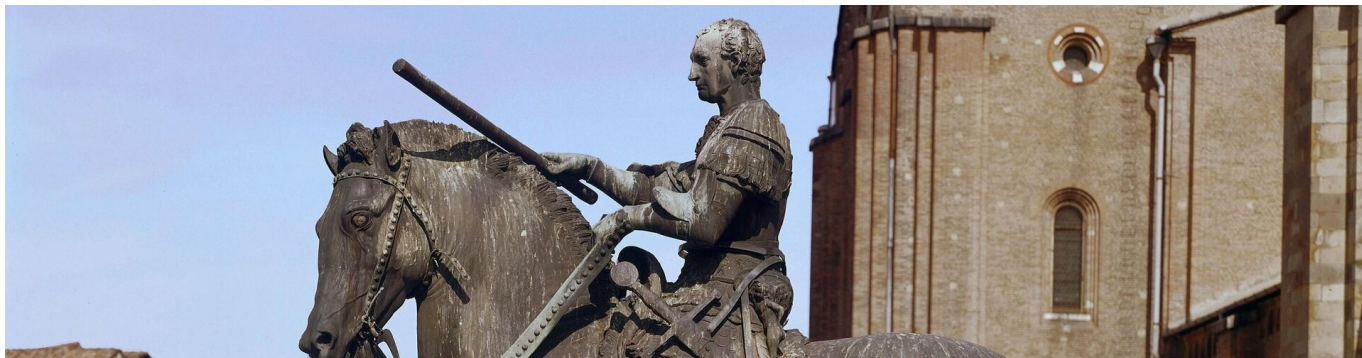

Rzeźba włoskiego quattrocenta

- [Rzeźba włoskiego quattrocenta](#)

Rzeźba włoskiego quattrocenta

Ważne daty

1401 – konkurs na drzwi do Baptysterium we Florencji; początek Quattrocenta we Włoszech

1402-1425 – powstanie drugich drzwi do Baptysterium San Giovanni we Florencji

1410-1411 – powstanie rzeźby św. Jana Ewangelisty autorstwa Donatella

1425-1450 – powstanie *Drzwi Raju (Porta del Paradiso)* Lorenzo Ghibertiego we wschodniej stronie Baptysterium San Giovanni we Florencji

1481-1495 – powstanie Pomnika konnego Bartolomeo Colleonego w Wenecji Andrea del Verrocchia

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.

Uczeń:

II.1. wymienia i rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych;

II.10. określa funkcję dzieła i wskazuje jej wpływ na kształt dzieła;

II.11. rozpoznaje gatunek artystyczny, który dzieło reprezentuje;

II.13.b) w rzeźbie: bryły, kompozycji, faktury, relacji z otoczeniem,

II.16. rozpoznaje podstawowe motywy ikonograficzne, świętych chrześcijańskich, bogów greckich i alegorie wybranych pojęć na podstawie atrybutów;

II.18. formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat dzieł sztuki.

II.2. wskazuje twórców najbardziej reprezentatywnych dzieł;

II.7. rozróżnia podstawowe motywy ikonograficzne;

II.9. identyfikuje najbardziej reprezentatywne i najsłynniejsze dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych oraz przyporządkowuje je właściwym autorom;

III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych. Uczeń:

III.1. wymienia najistotniejszych twórców dla danego stylu lub kierunku w sztuce;

III.4. łączy wybrane dzieła z ich autorami na podstawie charakterystycznych środków formalnych;

III.6. porównuje dzieła różnych artystów tworzących w podobnym czasie;

IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania. Uczeń:

IV.1. definiuje terminy związane z opisem formy i struktury dzieła architektonicznego, w tym określenia dotyczące typów i elementów planów budowli, elementów konstrukcyjnych i dekoracyjnych (dekoracji fasady i wnętrza) oraz układu przestrzennego;

IV.2. zna terminologię związaną z opisem formy i treści dzieła malarskiego, rzeźbiarskiego i graficznego, w tym m.in. nazwy formuł ikonograficznych, słownictwo niezbędne do opisu kompozycji, kolorystyki, relacji przestrzennych i faktury dzieła;

IV.6. właściwie stosuje terminy dotyczące opisu treści i formy dzieł sztuk plastycznych;

V. Zapoznanie ze zbiorami najważniejszych muzeów i kolekcji dzieł sztuki na świecie i w Polsce, a także z funkcją mecenatu artystycznego oraz jego wpływem na kształt dzieła sztuki. Uczeń:

V.1. wymienia najważniejsze muzea i kolekcje sztuki w Polsce i na świecie, wskazuje miasta, w których się znajdują;

V.2. zna najistotniejszych fundatorów, mecenasów i marszandów, na których zlecenie powstawały wybitne dzieła sztuki;

V.3. łączy dzieło z muzeum lub miejscem (kościół, pałac, galerie), w którym się ono znajduje;

V.4. łączy dzieło z fundatorem, mecenasem lub marszandem, dla którego powstało.

Nauczysz się

charakteryzować przykłady rzeźby wczesnego renesansu;

określać wpływ antyku na rzeźbę wczesnego renesansu;

określać podejmowane tematy przez rzeźbiarzy;

rozpoznawać postacie ukazane na obrazach;

analizować wskazane dzieła;

stosować właściwą terminologię podczas opisu dzieła.

Renesansowe drzwi – przełamanie gotyckich tradycji

W latach 1401-1402 we Florencji rozpisano konkurs na drugie drzwi wschodniej strony Baptysterium. Przystąpili do niego najwięksi rzeźbiarze Toskanii, w tym Brunelleschi i Ghiberti. Zadaniem artystów było wykonanie reliefu ze sceną *Ofiarowania Izaaka*. Brunelleschi wykonał scenę dramatyczną, dopasowaną do powierzchni pola i bardziej akcentował ruch oraz poprawność anatomiczną. Wybrany przez komisję projekt Ghibertiego odznaczał się miękkością formy, rzeźbiarz przedstawił Izaaka jako młodzieńca w akcie. Gotowe drzwi składały się z 28 płaskorzeźb, w tym 20 ze scenami z życia Chrystusa i 8 z postaciami ewangelistów i ojców Kościoła.

Polecenie 1

Porównaj projekty Ofiarowania Izaaka Lorenza Ghibertiego i Filippa Brunelleschiego. Wskaż różnice w kompozycji i sposobie przedstawienia scen.

1

Projekty Ofiarowania Izaaka Lorenza Ghibertiego i Filippa Brunelleschiego.

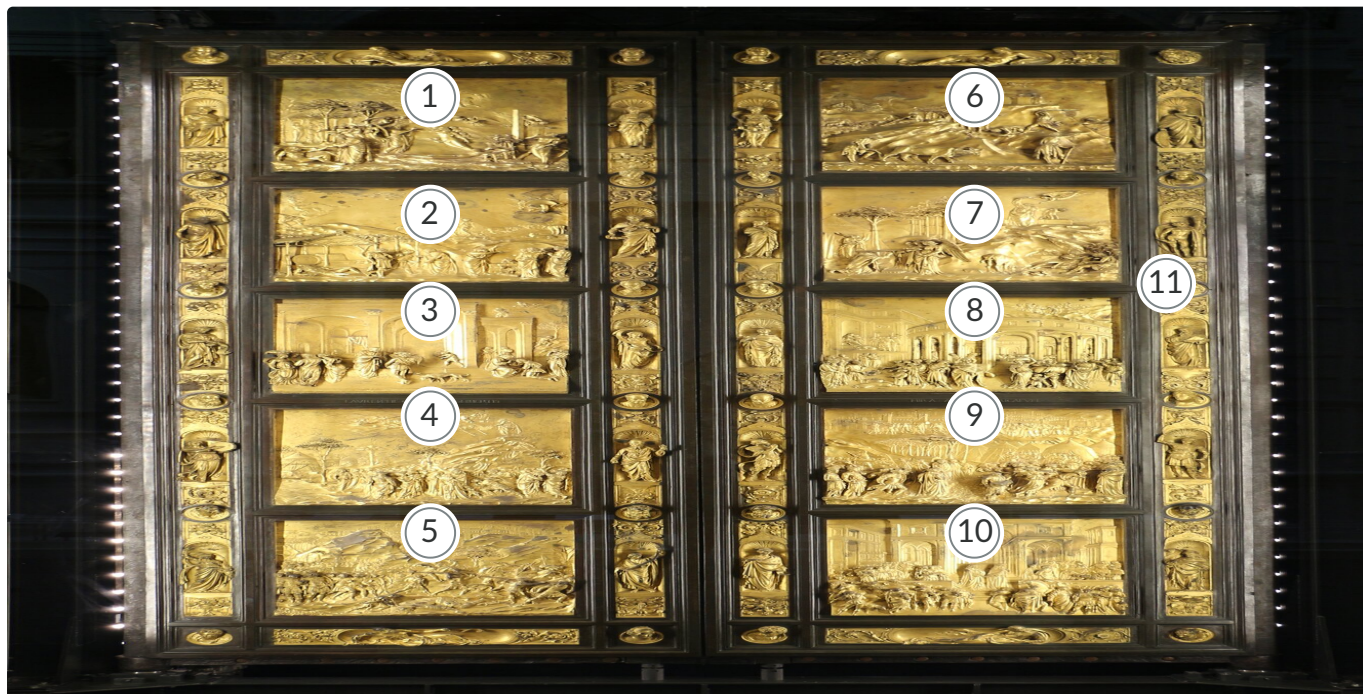
Lorenzo Ghiberti, Drzwi (drugie), Baptysterium San Giovanni przy kościele Santa Maria del Fiore, 1403-24, Florencja, Włochy, pinimg.com, CC BY 3.0

Lorenzo Ghiberti, projekt „Ofiarowania Izaaka” na drugie drzwi, Baptysterium San Giovanni przy kościele Santa Maria del Fiore, 1403-24, Florencja, Włochy, pinimg.com, CC BY 3.0

Filippo Brunelleschi, projekt „Ofiarowania Izaaka” na drugie drzwi, Baptysterium San Giovanni przy kościele Santa Maria del Fiore, 1403-24, Florencja, Włochy, pinimg.com, CC BY 3.0

Ghiberti otrzymał zamówienie na następnie kolejne drzwi do Baptysterium, które ukończył w 1452 roku, a zostały one nazwane przez Michała Anioła *Rajskimi Wrotami* (*Porta del Paradiso*). Drzwi składają się z 10 paneli. Artysta zamieścił w każdym z paneli więcej niż jeden epizod, stosując nowatorskie rozwiązania **perspektywiczne**.

1

Kwaterna zawiera sceny z życia Adama i Ewy: Stworzenie Adama, Stworzenie Ewy, Grzech pierworodny, Wypędzenie z Raju.

2

Kwaterna zawiera sceny z życia Noego: Noe i jego bliscy składają ofiarę, Pijaństwo Noego.

3

Kwaterna zawiera sceny z życia Ezawa oraz Jakuba: Narodziny Ezawa i Jakuba, Odsprzedaż pierworództwa przez Ezawa, Izaak wysyła Ezawa na polowanie, Polowanie Ezawa, Rebeka poucza Jakuba, Oszukanie Izaaka.

4

Kwaterna zawiera sceny z życia Mojżesza: Mojżesz otrzymuje na Synaju Tablice Praw.

5

Kwaterna zawiera sceny z życia Dawida: Walka z Filistynami, Zabicie Goliata.

6

Kwaterna zawiera sceny z życia Kaina i Abela: Praca pierwszych ludzi, Składanie ofiary przez Kaina i Abela, Kain zabija Abela, Bóg oskarża Kaina.

7

Kwaterna zawiera sceny z życia Abrahama: Ukazanie się Aniołów Abrahamowi, Ofiarowanie Izaaka.

8

Kwaterna zawiera sceny z życia Józefa: Józef sprzedany do niewoli, Znalezienie srebrnego kubka w worku Beniamina, Józef rozpoznany przez braci.

9

Kwaterna zawiera sceny z życia Jozuego: Lud Izraela nad Jordanem, Podbój Jerycha.

10

Kwaterna zawiera sceny z życia Salomona i królowej Saby: Królowa Saby przed Salomonem.

11

Na bordiurze wokół drzwi rzeźbiarz zamieścił postacie biblijne i wizerunkami artystów sobie współczesnych.

Powrót do antyku - dwa przedstawienia Dawida

Pierwszym wolnostojącym aktem nowożytnym w rzeźbie jest *Dawid* Donatella, brązowy odlew wykonany na zamówienie Kosmy Medyceusza, wykonany stosowaną już starożytnej Grecji i Rzymie oraz w średniowieczu techniką wosku traconego, polegającą na sporządzeniu prototypu z wosku, a następnie oklejenie go ognioodporną masą, wytopieniu wosku i zastąpienie go stopionym brązem. Rzeźba przedstawia drugiego króla Izraela, Dawida jako młodzieńca, wzorowana jest na rzeźbie antycznej. Biblijny bohater ukazany jest w hełmie, ozdobionym wawrzynem (symbol zwycięstwa). Rzeźbiarz nawiązał do antyku – zastosował **kontrapost**, skupił się na wdzięku i elegancji Dawida, zachował idealne proporcje ciała i harmonię.

Inspiracja antykiem – *Dawid* Donatella (1430-1440).

Źródło: online-skills.

W późnym okresie quattrocenta uczeń Donatella, Andrea del Verrocchio wykonał brązowy odlew *Dawida* we florenckim Bargello. Jego rzeźba podobnie jak u Donatella ukazuje młodzieńca po walce z Goliatem. Dawid Verrocchia nie jest jednak aktem, ma na sobie rzymską tunikę. Młodzieniec stoi w **kontrapoście**. Jego poza jest elegancka i pewna siebie. W prawej dłoni trzyma krótki miecz. Wzrok ma skierowany w bok, na twarzy rysuje się delikatny, zuchwały uśmiech.

W późnym okresie quattrocenta uczeń Donatella, Andrea del Verrocchio wykonał brązowy odlew Dawida we florenckim Bargello. Jego rzeźba podobnie jak u Donatella ukazuje młodzieńca po walce z Goliatem. Dawid Verrocchia nie jest jednak aktem, ma na sobie rzymską tunikę. Młodzieniec stoi w kontrapoście. Jego poza jest elegancka i pewna siebie. W prawej dłoni trzyma krótki miecz. Wzrok ma skierowany w bok, na twarzy rysuje się delikatny, zuchwały uśmiech.

Andrea del Verrocchio, „Dawid”, 1473–1475, Museo Nazionale del Bargello, Florencja, Włochy, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Davide_Verrocchio.jpg), CC BY-SA 3.0

Pomniki konne wczesnego renesansu

W renesansie popularnością cieszyły się pomniki konne, służące zapewnieniu nieśmiertelnej sławy ludzi walecznych, wsławionych heroicznymi czynami oraz życiem zgodnie z cnotami. Ten typ rzeźby obecny był także w dorobku Donatella i Verrocchia. Odlany w 1453 roku posąg kondotiera weneckiego, Erasmo da Narni, zw. Gattamelata to pierwszy pomnik konny od czasów antyku.

W rzeźbie wyraźny jest wpływ rzymskiego pomnika Marka Aureliusza – bohater ubrany jest w starożytną zbroję, został ukazany jako wódz czuwający nad wojskami, który nie bierze bezpośrednio udziału w walce, jest spokojny i pewny siebie. Donatello ostatecznie zerwał z estetyką gotyku, jego dojrzałe prace cechuje swobodna kompozycja oparta na perspektywie. Doskonale oddany jest ruch postaci, jej stan psychiczny, mimika oraz ekspresja gestu. Jego

ciało jest mocno usadowione w siodle, na twarzy rysuje się opanowanie i spokój, a wyprostowana postawa kondotiera podkreśla siłę charakteru dobrego wojownika.

Donatello, „Pomnik konny Gattamelaty”, 1447-53, Piazza del Santo, Padwa, Włochy, pinimg.com, CC BY 3.0

Pomnik Bartolomeo Colleonego (1400-1475) autorstwa Verocchia powstał na życzenie weneckiego kondotiera. Rzeźbiarz wzorował się na pomniku Gattamelaty – podobieństwo widoczne jest w postawie konia. Jednak naprężona postawa jeźdźcy wskazuje na dumę i pewność siebie. Verrocchio skupił się na emocjach – twarz Colleonego wyraża napięcie.

“(…) największy podziw budzi jednak postawa jeźdźcy, zdającego się jechać na czele swych wojsk w śmiałej, wyzywającej pozie. (...) Nie od razu zdajemy sobie sprawę z doniosłości i prostoty dzieła Verocchia – z klarowności bryły, jaką reprezentuje grupa z każdej niemal strony, oraz skoncentrowanej energii, zdającej się ożywiać mężczyznę w zbroi i jego wierzchowca.

Źródło: E. Gombrich, *O sztuce*

1

Pomnik Bartolomeo Colleonego (1400-1475) autorstwa Verocchia powstał na życzenie weneckiego kondotiera. Rzeźbiarz wzorował się na pomniku Gattamelaty – podobieństwo widoczne jest w postawie konia. Jednak naprężona postawa jeźdźcy wskazuje na dumę i pewność siebie. Verrocchio skupił się na emocjach – twarz Colleonego wyraża napięcie.

Polecenie 2

Porównaj pomniki konne Donatella i Verocchia ze starożytnym posągiem Marka Aureliusza. Wypisz podobieństwa dzieł renesansowych do antycznej rzeźby.

„Pomnik konny Marka Aureliusza”, 175 n.e., Wzgórza Kaptolińskie, Rzym, Włochy, wikimedia.org, CC BY 3.0

Donatello, „Pomnik konny Gattamelaty”, 1447-53, Piazza del Santo, Padwa, Włochy, pinimg.com, CC BY 3.0

Andrea del Verrocchio, „Pomnik konny Bartolommea Colleonego”, 1483-1488, Padwa, Włochy, wikimedia.org, domena publiczna

Ćwiczenie 1

Uzupełnij informacje o poniższych dziełach.

Dzielo nr 1

Dzielo nr 2

Nazwa sceny:

Autor dzieła nr 1:

Autor dzieła nr 2:

Ćwiczenie 2

Rozpoznaj postacie z fragmentów rzeźb. (kliknij w punkt i napisz)

Ćwiczenie 3

Oznacz, które zdania są prawdziwe.

	Prawda	Fałsz
Wrota Raju wykonał Michał Anioł.	☐	☐
Metoda woski traconego polega na wykonaniu rzeźby z brązu i pokryciu jej woskiem, a następnie jego roztopienia.	☐	☐
Colleoni był kondotierem.	☐	☐
Pieszym aktem renesansowym w rzeźbie pełnoplastycznej jest Dawid Donatella.	☐	☐

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 4

Uzupełnij informacje.

W latach 1401-1402 we Florencji rozpisano konkurs na [] drzwi wschodniej strony Baptysterium. Przystąpili do niego najwięksi rzeźbiarze Toskanii, w tym Brunelleschi i Ghiberti. Zadaniem artystów było wykonanie reliefu ze sceną *Ofiarowania Izaaka*. Wybrany przez komisję projekt [] odznaczał się miękkością formy, rzeźbiarz przedstawił [] jako młodzieńca w akcie. Gotowe drzwi składały się z 28 płaskorzeźb, w tym 20 ze scenami z życia [] i 8 z postaciami ewangelistów i ojców Kościoła.

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

Ćwiczenie 5

Określ, kogo dotyczą wskazane sceny.

Ćwiczenie 6

Do definicji dopisz terminy.

– zasada kompozycji, polegająca na ustawieniu postaci ludzkiej tak, aby ciężar ciała spoczywał na jednej nodze i na zrównoważeniu tej postawy lekkim wygięciem tułowia i ramienia w stronę odwrotną.

– sposób przedstawiania sytuacji przestrzennych na płaszczyźnie, wykorzystujący fakt, że dalszy z 2 równoległych odcinków widać pod mniejszym kątem.

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 7

Wskaz dzieło, które nie jest rzeźbą renesansową.

Polecenie 3

Dokonaj analizy formalnej rzeźby Donatella przedstawiającej św. Magdalene.

Donatello, „Święta Maria Magdalena”, 1453-1455, Museo dell'Opera del Duomo, Florencja, Włochy, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Donatello_-_Santa_Maria_Magdalena_-_WGA01602.jpg), CC BY 2.5

Słownik pojęć

Kontrapost

wł. contrapposto [przeciwieństwo, kontrast], zasada kompozycji, polegająca na ustawieniu postaci ludzkiej tak, aby ciężar ciała spoczywał na jednej nodze i na zrównoważeniu tej postawy lekkim wygięciem tułowia i ramienia w stronę odwrotną.

Panel

płaski, prostokątny kawałek drewna lub innego materiału, z którego układa się większą powierzchnię.

Perspektywa

sposób przedstawiania sytuacji przestrzennych na płaszczyźnie, wykorzystujący fakt, że dalszy z 2 równoległych odcinków widać pod mniejszym kątem.

Słownik pojęć został opracowany na podstawie:

encyklopedia.pwn.pl

Galeria dzieł sztuki

Lorenzo Ghiberti, projekt „Ofiarowania Izaaka” na drugie drzwi, Baptysterium San Giovanni przy kościele Santa Maria del Fiore, 1403-24, Florencja, Włochy, pinimg.com, CC BY 3.0

Bibliografia

M. W. Ałpatow, *Historia sztuki*, t. 3, Warszawa 1968.

B. Fabiani, *Gawędy o sztuce. Dzieła, twórcy, mecenas*, Warszawa 2012.

M. Levey, *Wczesny renesans*, Warszawa 1972.

K. Piwocki, *Historia sztuki w zarysie*, t. 2, Warszawa 1977.

Z. Ważbiński, *Malarstwo Quattrocenta*, Warszawa 1972.